

Самчинська О. А.

Студентка 2-го курсу ФСП
НТУУ «КП»

Науковий керівник:

Мисливий В.А., д. ю. н., професор ФСП
НТУУ «КП»

Проблематика застосування звільнення від кримінальної відповідальності за корупційні злочини

26 січня 2015 року набув чинності Закон України «Про національне антикорупційне бюро України». Згідно із Прикінцевими положеннями цього закону до Кримінального кодексу були внесені зміни, що стосуються корупційних злочинів.

Так згідно із цими змінами, особа, яка вчинила корупційний злочин не може бути звільнена від кримінальної відповідальності за такими підставами як примирення винного з потерпілим, передання особи на поруки, дійове каяття та зміною обстановки.[2]

Що спонукало законодавця внести такі жорсткі зміни?

Корупція- це складне явище, яке стало досить поширеним у нашій державі. Сьогодні ми майже на кожному кроці чуємо про корупцію, адже це явище охопило практично усі сфери суспільного життя.

Корупція не просто складне явище, це насамперед складне суспільно-небезпечне явище, яке загрожує національній безпеці і є перепорою піднесення державного авторитету. Тому проблема боротьби з цим явищем є дуже важливою і постає перед кожною державою.

Про те що в нашій державі це явище досить поширене свідчать дані численних міжнародних досліджень. Так Україна майже 10 років поспіль займає останні місця в рейтингу корумпованих країн світу. Такі дані непокоять навіть міжнародне співтовариство. Змушує задуматись і той факт, що згідно соціологічних досліджень близько 80% українців вважають корупцію досить звичним явищем.

Україна давно почала боротьбу з корупцією. Особливо гостро це питання постало, коли наша держава стала на шлях євроінтеграції. І серед умов визначених Європейським Союзом для можливості підписання Асоціації одною з головних була боротьба з корупцією. Тому було видано численну кількість нормативно-правових актів, спрямованих на протидію цьому явищу. Зокрема уточнено та змінено деякі поняття, що стосуються корупції, практично кожного року видаються нові нормативно-правові акти згідно із якими збільшується перелік кримінальних злочинів і відповідальність за них.

Але незважаючи навіть на великі масштаби проведення таких заходів, вони не дають очікуваних результатів і ситуація в нашій державі значним чином не змінилась. Тому було проведено багато досліджень, в тому числі і соціологічних для визначення коренів виникнення та поширення корупції, щоб виходячи з цього створити більш ефективні антикорупційні заходи.

За висновками проведених досліджень основною причиною виникнення та поширення корупції є низька ефективність проведених правоохоронними органами, органами прокуратури та судами заходів щодо притягнення осіб, винних у вчиненні корупційних правопорушень до відповідальності.

Тому основними завданнями Національної антикорупційної стратегії України та Державної програми щодо запобігання та протидії корупції на останні роки були перегляд національного антикорупційного законодавства, внесення певних змін та доповнень, а також запровадження певної системи моніторингу забезпечення виконання антикорупційного законодавства. Адже успішна протидія корупції не лише за наявності законодавчої основи, а й за належним її виконанням.

Державна влада досить суворо поставилась до вирішення цього завдання. Тому як вже зазначалося, до Кримінального кодексу було внесено ряд змін пов'язаних з корупційними

злочинами. Зокрема завдяки цим змінам було чітко визначено та закріплено поняття «корупційне правопорушення» та перелічені статті згідно з якими злочини вважаються корупційними лише при вчиненні їх спеціальними суб'єктами та злочини, злочини вважаються корупційними незалежно від суб'єкта, що його вчинив.

Також згідно з цими змінами до осіб, що вчинили корупційний злочин не може бути призначене більш м'яке покарання, ніж те, що передбачене кримінальним законом за вчинення даного правопорушення. [2] Нововведенням є і те, що тепер особа, що вчинила корупційний злочин, незалежно від ступеня його тяжкості не може бути звільнена від покарання за бездоганну поведінку та сумлінне ставлення до праці.[1] А також ще низка новел, які збільшують суворість відповідальності за корупційні злочини.

Але, на нашу думку, одним з дуже важливих нововведень як вже зазначалось є неможливість застосування підстав звільнення від кримінальної відповідальності, передбачених статтями 45,46,47,48 Кримінального кодексу України.

Важливість цієї зміни полягає в тому, що всім відомий факт, що від вчинення злочину утримує не суворість покарання, а його невідворотність. Ще давні римляни стверджували, що надмірна суворість покарання компенсується їх необов'язковістю.

Тому саме шляхом позбавлення можливості звільняти за корупційні злочини від кримінальної відповідальності за певними підставами, законодавець вирішив утримати від вчинення таких злочинів.

Але незважаючи на всю суворість антикорупційного законодавства в ньому існують і заохочувальні норми, спрямовані на запобігання та профілактику корупції.

Так ч.5 ст.354 Кримінального кодексу передбачені підстави звільнення особи яка запропонувала, пообіцяла або надала неправомірну вигоду. Згідно із зазначеною статтею особа, яка запропонувала, обіцяла або надала неправомірну вигоду звільняється від кримінальної відповідальності за злочини, передбачені статтями 354, 3683, 3684, 369, 3692 цього Кодексу, якщо після пропозиції, обіцянки чи надання неправомірної вигоди вона – до отримання з інших джерел інформації про цей злочин органом, службова особа якого згідно із законом наділена правом повідомляти про підозру, – добровільно заявила про те, що сталося такому органу та активно сприяла розкриттю злочину, вчиненого особою, яка одержала неправомірну вигоду або прийняла її пропозицію чи обіцянку. [1]

Але таке звільнення не застосовується, якщо пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди були вчинені по відношенню до осіб визначених у ч.4 ст 18 Кримінального кодексу. До таких осіб відносяться: посадові особи іноземних держав, іноземні третейські судді, особи, уповноважені вирішувати цивільні, комерційні або трудові спори в іноземних державах у порядку, альтернативному судовому, посадові особи міжнародних організацій, а також члени міжнародних парламентських асамблей, учасником яких є Україна, та судді та посадові особи міжнародних судів. [1]

Але і таке звільнення має свої нововведення. Якщо раніше добровільну заяву про вчинений злочин можна було подати до моменту отримання повідомлення про підозру особи у вчиненні такого злочину, то згідно із новими змінами тепер таку заяву можна подати до моменту отримання інформації про цей злочин з будь-яких джерел. Тобто законодавець істотно скоротив часові рамки подання добровільної заяви. При цьому мало лише констатації факту, що особа яка вчинила даний злочин добровільно подала заяву про це. Необхідно також довести наявність інших обставин які точно свідчать про добровільність її дій. До таких обставин слід віднести подання особою такої заяви до того часу, коли правоохоронні органи вже мають відомості про даний злочин. Добровільною також можна вважати заяву, яка подана особою за порадою родичів, друзів та колег по службі.

Ще однією обов'язковою умовою для такого звільнення стало активне сприяння розкриттю злочину. Тобто особа має не лише подати заяву про вчинення такого злочину, а вчиняти будь-які дії, які мають на меті надати допомогу правоохоронним органам у встановленні обставин даної справи та осіб, які причетні до вчинення даного злочину.

Також новим є те, що тепер для звільнення від кримінальної відповідальності відпала така підстава як вимагання щодо відповідної особи неправомірної вигоди. На перший погляд може здатися, що тепер особа, щодо якої відбулося вимагання з боку службової особи, за відсутності обставин передбачених у ч.5 ст.354 підлягає кримінальній відповідальності на загальних підставах. Проте розглядаючи такий злочин слід враховувати примітки до ст. 354 Кримінального кодексу. Відповідно до цих приміток у статтях 354, 368, 368-3, 368-4 цього Кодексу під вимаганням неправомірної вигоди слід розуміти вимогу щодо надання неправомірної вигоди з погрозою вчинення дій або бездіяльності з використанням свого становища, наданих повноважень, влади, службового становища стосовно особи, яка надає неправомірну вигоду, або умисне створення умов, за яких особа вимушена надати неправомірну вигоду з метою запобігання шкідливим наслідкам щодо своїх прав і законних інтересів. [2]

Отже, питання кримінальної відповідальності потерпілого у цьому випадку вирішується з використанням статті 40 Кримінального кодексу, тобто використання фізичного або психічного примусу.

Таким чином, проаналізувавши нововведення, можна зробити висновок, що законодавець дуже серйозно поставився до питання кримінальної відповідальності за корупційні злочини і ввів багато суворих змін, щодо такої групи правопорушень. Але незважаючи на всі нововведення деякі заохочувальні норми, які передбачають підстави звільнення від кримінальної відповідальності за корупційні злочини все ж не втратили силу і виступають ще одним інструментом для запобігання та профілактики корупції.

Список використаної літератури:

- 1.Кримінальний кодекс України станом на 1 вересня 2015 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – Київ : Видавець ПАЛИВОДА А.В., 2015 – 209 с
- 2.Закон України «Про національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014р. // ВВР України. – 2014
- 3.Громадський портал Львова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gromada.lviv.ua/analytic/936>
- 4.Журнал Верховної Ради України «Віче» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/3766/>